

<https://minjust.gov.ua/news/ministry/riven-povtornoj-zlochinnosti-sered-pidlitkiv-stanovit-lishe-1>.

5. Аналіз системи правосуддя щодо неповнолітніх, які перебувають у конфлікті з законом в Україні: практичні аспекти. Проєкт Ради Європи «Захист прав дітей під час війни і в післявоєнний період в Україні». *Харківський інститут соціальних досліджень*. © Рада Європи, 2023. 106 с.

6. Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. *Офіційний веб-портал Офісу Генерального прокурора* URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2>.

Вовченко Руслан Анатолійович,
аспірант кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ СЕРЕД ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІ

Ступінь захищеності кожної держави перед зовнішніми загрозами, у тому числі збройною агресією, перебуває у безпосередній залежності від внутрішньої стабільності, міцності національного державного апарату, ефективності політичної влади на усій державній території. У цьому контексті саме корупція найчастіше виступає основною внутрішньодержавною причиною політичних та економічних криз. Треба погодитись, що вона має широкий вплив на усі соціуми, оскільки підриває демократію і верховенство права, а також призводить до порушень прав людини. Тому, запобігання корупційним кримінальним правопорушенням є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, розв'язання якої для багатьох країн є надзвичайно важливою і складною справою.

Здійснювані державою в напрямку запобігання корупції заходи ще не привели до відчутних позитивних результатів. Це зумовлено низкою політичних, економічних, організаційно-управлінських, правових, ідеологічних, морально-психологічних факторів. До основних з них належать, зокрема, недотримання стратегії запобігання корупції, неналежна організація виконання програмних антикорупційних заходів, відсутність політичної волі системно запобігати корупції та слабкість контролю за антикорупційною діяльністю, у тому числі реалізацією відповідних програм і планів. Ефективне запобігання корупції неможливе також без глибокого та послідовного наукового забезпечення, передусім без об'єктивного аналізу детермінантів корупції та реальної оцінки здійснюваних заходів [1, с. 130].

Виходячи із загальних положень теорії запобігання злочинності [2, с. 319], запобігання корупції можна визначити як особливий вид

соціального управління, напрям антикорупційної діяльності, який полягає в усуненні, нейтралізації чи обмеженні дії детермінант, цілеспрямованому впливі за допомогою комплексу спеціально розроблених законних засобів на систему суспільних відносин, що складаються серед інституцій сектору безпеки, що має за мету стимулювання осіб, уповноважених на виконання функцій держави, та інших суб'єктів до правомірної поведінки у сфері публічної влади, перешкоджання вступу їх у корупційні відносини та припинення таких відносин.

У рамках загальносоціальних напрямів запобігання корупції серед працівників поліції варто виокремити два шляхи: стимулювання правомірної (некорупційної) поведінки та недопущення корупційної поведінки завдяки встановленим обмеженням, вимогам, відповідальності, іншим негативним наслідкам [1, с. 211]. Зокрема, ці заходи охоплюють такі завдання як формування індивідуальної та суспільної правосвідомості, створення позитивних факторів розвитку особи і соціуму економічного, політико-правового, морально-психологічного й культурного характеру, стимулювання правомірного виконання особами наданих їм владних повноважень.

Спільним для цих двох напрямів є створення такої системи соціальних зв'язків, за якої істотно (до мінімуму) зменшується імовірність виникнення ситуацій корумпування працівників поліції. Іншими словами, йдеться про створення сприятливих умов для чесного і законного виконання ними своїх службових обов'язків і несприятливих умов для зловживання ними. У результаті виконання такого завдання створюється система, яка, з одного боку, передбачає дієві стимули до правомірної поведінки, з іншого, – істотно обмежує для осіб, уповноважених на виконання функцій держави, можливість зловживати владними повноваженнями в корисливих та інших особистих чи корпоративних інтересах. Вона робить корумповану поведінку соціально невігідною [3, с. 172]. Це досягається, зокрема, шляхом ліквідації певних соціальних інститутів чи їх реформування, спрощення процедур прийняття управлінських та інших рішень, зменшення службової дискреції, належного матеріального забезпечення службовців.

Заходи цього виду запобігання, як правило, мають універсальний характер – тобто, можуть застосовуватися до всіх суб'єктів, незалежно від галузі, де працює той чи інший суб'єкт (наприклад, вимога декларування доходів та майна, заборона займатися підприємницькою діяльністю). Запобігання корупції на спеціально-кримінологічному рівні передбачає дію на причини та умови, що визначають корупцію певного виду (зловживання владою або службовим становищем, нецільове використання бюджетних коштів), в окремій суспільній галузі (правоохоронній сфері, органах місцевого самоврядування, здійснення ліцензування підприємницької діяльності), представників певних соціальних груп (депутатів, працівників поліції, суддів) або певного регіону (області, міста, району). Індивідуальний рівень запобігання

корупції передбачає здійснення запобіжного впливу щодо чинників корупційної поведінки окремої особи чи групи осіб [4, с. 14].

У рамках спеціально-кримінологічних заходів запобігання варто виокремити такі напрями: 1) усунення, нейтралізація або послаблення дії факторів корупції; 2) перешкоджання здійсненню протиправного наміру конкретної особи щодо реалізації умислу на вчинення корупційного правопорушення; 3) припинення корупційної діяльності, яка вже почалася, з метою недопущення настання протиправного (злочинного) результату чи переростання корупційного діяння у більш небезпечне (наприклад, з адміністративного правопорушення в злочин) [4, с. 12].

При цьому, маємо зауважити, що запобіжна діяльність з усунення та нейтралізації криміногенних факторів має стосуватись не тільки окремої корупційної злочинності, але й корупції взагалі. Вказане обумовлюється спроможністю різних видів корупційних правопорушень перетікати у корупційну злочинність, відповідно до чого вони ґрунтуються на спільній детермінацій основі, лише усунення якої в цілому дозволить знизити рівень корупційної злочинності. В аспекті цього також маємо відзначити, що запобігання корупції належить проводити у напрямку нейтралізації саме криміногенних факторів корупції, а не усієї сукупності факторів, як зазначає М. І. Мельник [1], до числа яких належать як негативні, так і позитивні фактори, що різним чином впливають на детермінацію корупційної злочинності. Крім того, підкреслимо, що ми також не виділяємо вдосконалення антикорупційного законодавства в окремий напрямок запобігання корупції, розглядаючи його як неодмінну складову кожного різновиду антикорупційної діяльності, у тому числі й запобігання злочинності. А тому погоджуємось із О. М. Бандуркою та О. М. Литвиновим [5], що вдосконалення законодавства являє собою один із напрямків загальносоціального запобігання злочинності.

Виходячи з вищевикладеного слід підкреслити, що ефективність запобігання корупційним проявам серед працівників поліції в умовах воєнного стану продовжується, окрім наявності відповідної політичної волі, така діяльність вимагає належного законодавчого забезпечення (комплекс нормативно-правових приписів, що регулюють механізми запобігання корупції, а також відповідальність за вчинення корупційних порушень), в контексті забезпечення належного координування формування та реалізації антикорупційної політики, а також вжиття ефективних превентивних заходів в умовах воєнного стану, зокрема ослаблення дії корупційних факторів; зменшення корупційних ризиків; зниження рівня корумпованості окремих працівників.

Список використаних джерел

1. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії: монографія. Київ: Юрид. думка, 2004. 400 с.

2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: підручник. У 3 кн. Київ: Ін Юре, 2007. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.
3. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період: монографія. Київ: Ін Юре, 2014. 564 с.
4. Шевченко О. В. Кримінологічна характеристика та запобігання корупційній злочинності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Київ, 2012. 19 с.
5. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Протидія злочинності та профілактика злочинів: монографія. Харків: Вид-во ХНУВС, 2011. 308 с.

Гойденко Ілона Валеріївна,

курсант навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Миронюк Тетяна Василівна,

доцент кафедри кримінології та кримінально-
виконавчого права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
доцент

ПРИЧИНИ Й УМОВИ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Під детермінацією злочинності неповнолітніх розуміють взаємодію всіх процесів, явищ, факторів, що породжують і продукують їх злочинність.

Злочинність неповнолітніх є самостійною кримінологічною проблемою. Загальні детермінанти злочинності та видові фактори злочинності неповнолітніх перетворюються у криміногенні обставини на індивідуальному рівні, саме тому неповнолітні правопорушники становлять своєрідну типологічну групу, якісно та кількісно відрізняються від дорослих злочинців як за характером та ступенем суспільної небезпечності вчинюваних злочинів, так і за особистісними рисами, які характеризуються не тільки низкою соціально психологічних особливостей, котрі сприяють гострому формуючому впливу негативних факторів, а й їх недостатньою соціальною зрілістю та незавершеністю інтелектуально-вольового розвитку.

Питанню визначенню причин та умов приділено значну увагу в наукових доробках учених, які аналізували різні аспекти формування протиправної поведінки цієї категорії осіб. Зокрема, науково-теоретичні засади досліджували Джу́жа О.М., Закалюк А.П., Корецький С.М. та ін.. Проблему впливу соціально-психологічних чинників вивчали Татенко В.О., Малихіна Т.П., Оржеховська В.М., а Благута Р.М. та Яковенко С.І. аналізували психологічну корекцію делінквентності.

Мотиви підліткових злочинів у більшості випадків відрізняються своєю інфантильністю, а структура їх кримінальної поведінки –